

ur. 12 IV 1908 w Lipinach Śląskich
zm. 26 IX 1999 w Świętochłowice
Harc mistrz

Wojciech Niederliński

komendant tajnej Śląskiej Chorągwi Harcerzy w l. 1942-1945

Urodził się w 1908 roku w Lipinach Śląskich, wówczas samodzielnej gminie, dziś należących do Świętochłowic. Już jako 11-letni chłopak wstąpił w 1919 r., przed wybuchem I powstania śląskiego, do Oddziału Młodzieżowego Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Lipinach. Rok później nawiązał pierwsze kontakty z harcerstwem. Okazją po temu był plebiscyt. Do organizacji tej jednak jeszcze nie wstąpił, gdyż wówczas przyjmowano młodzież o wiele starszą, tak aby móc tworzyć formacje paramilitarne, a nawet bojowe. Kształcono kadry dla powstań: uczono posługiwać się bronią, wykładano reguły topografii i terenoznawstwa, za poznawano ze sprzętem służącym łączności, a dziewczyny zdobywały kwalifikacje sanitariuszek. Niederlińskiemu ten typ zajęć odpowiadał. Nie mogąc wstąpić jednakże do Związku, poświęcił swoją aktywność wspomnianemu już Polskiemu Towarzystwu Gimnastycznemu „Sokół”, którego współorganizatorem w Lipinach był jego ojciec.

W czasie powstań Wojciech Niederliński pomagał matce zajmującej się agitacją, roznosząc polskie gazety i ulotki. Gdy wyjechał na kolonie do Wielkopolski - zetknął się z harcerstwem już na dobre. Po powrocie trafia do Związku w rodzinnej gminie.

Ale przecież trzeba było przede wszystkim pomóc finansowo rodzicom. 14-letni Wojciech rozpoczyna w sierpniu 1922 r. pracę zawodową jako górnik dołowy w kopalni „Paweł” w Chebziu. Pracował w tych warunkach do maja 1923 r., kiedy to postanowił zapisać się na kurs handlowy. Nabyte na nim wiadomości o pracy biurowej oraz umiejętności księgowania i stenografowania umożliwiły mu uzyskanie w 1924 r. pracy pomocnika biurowego w Towarzystwie Przemysłowo-Handlowym w Katowicach. Od marca 1929 r. do stycznia 1931 r. pracował w Urzędzie Gminnym w Chropaczowie, a następnie, do wybuchu wojny, w Urzędzie Gminnym w Lipinach. W 1931 r. ukończył wieczorową Szkołę Handlową w Królewskiej Hucie (dziś Chorzów).

Swoją harcerską służbę rozpoczął Wojciech Niederliński w 1922 roku w drużynie w Lipinach. Od 1923 r. ta jego harcerska przygoda zaczyna nabierać - mimo bardzo młodego wieku - cech świadomej społecznej aktywności. Zostaje drużynowym lipińskiej drużyny harcerzy, którą poprowadzi - z przerwą na służbę wojskową - do 1931 r. Równocześnie, od drugiej połowy 1924 r., gdy tylko utworzony został świętochłowicki hufiec harcerzy, zostaje członkiem jego Komendy. Początkowo pełni w niej funkcję sekretarza, później, od 1925 r., jest zastępcą komendanta hufca, a od listopada 1926 r. do marca 1927 r. pełni obowiązki komendanta hufca. Ma wówczas 19 lat.

Działalność tę przerywa 1 kwietnia 1927 r. służba wojskowa. W czasie jej trwania mianowany zostaje, 25 kwietnia 1928 r., podharc mistrzem. Po jej zakończeniu 30 czerwca 1928 r. znów wraca do pracy w harcerstwie, które stało się jego pasją. Nadal prowadzi drużynę w Lipinach, nadal jest członkiem komendy hufca w Świętochłowicach. Ale już kilka tygodni później, po zakończeniu harcerskiej akcji szkoleniowej, w której brał udział jako instruktor, powołany zostaje w skład Komendy Śląskiej Męskiej Chorągwi Harcerzy na stanowisko przybocznego komendanta do spraw wychowania fizycznego. Rok później, w 1929 r., reaktywuje drużynę harcerzy im. Tadeusza Kościuszki w Chropaczowie. Pracy harcerskiej w tej miejscowości poświęci następnych 10 lat. Ale nie tylko ona absorbować będzie jego czas i uwagę, bowiem stale podnosi swoje harcerskie, instruktorskie kwalifikacje, ciągle pracuje w Komendzie Chorągwi. 10 października 1943 r. otrzymuje stopień harcmistrza, w 1935 r. zostaje kierownikiem Wydziału Starszoharcerskiego w Śląskiej Komendzie Harcerzy, którą to funkcję, obok zaangażowania w kierowaniu pracą harcerską w Chropaczowie, sprawuje do wybuchu wojny.

We wrześniu 1939 roku Wojciech Niederliński aktywnie walczył w oddziałach samoobrony złożonych z powstańców śląskich, podoficerów rezerwy i harcerzy. Jednak już trzeciego września nad ranem wojsko polskie zaczęło się wycofywać z Lipin. Oddziały samoobrony nie były w stanie samodzielnie przeciwstawić się armii niemieckiej, zaczęły wycofywać się również. Niederliński najpierw ewakuował więc rodzinę, by

następnie do niej dołączyć. Wrócił jednak niebawem.

27 września podejmuje działalność w tajnej organizacji wojskowej, w październiku - w tajnym harcerstwie. W miesiącu tym została utworzona tajna Komenda Chorągwi Harcerzy na Śląsku. Komendantem został hm. Józef Pukowiec. Hm. Wojciech Niederliński wszedł w skład tej Komendy. Powierzono mu pracę harcerską na terenach zachodniego obszaru powiatu katowickiego.

Obok prowadzenia tajnych kursów samoobrony, gromadzenia map wojskowych i broni, przygotowywano także drobne akcje dywersyjne. Przekazywano również informacje o ruchach wojsk niemieckich, nikt bowiem wtedy nie wierzył, że wojna może potrwać długo. Podjęto też tzw. akcję „N”. Miała zapobiec rosnącej bucie niemieckiej. Do co gorliwiej okazujących nienawiść do Polaków Niemców wysyłać zaczęto listy z groźbami. Po upływie kilku miesięcy Niederliński musiał jednak opuścić Lipiny. Wyjechał do Czechowic, gdzie podjął pracę w tamtejszej rafinerii.

W grudniu 1940 r. aresztowany został hm. Józef Pukowiec. Ścięto go w katowickim więzieniu w sierpniu 1942 r. Jeszcze przed jego straceniem Naczelnik Szarych Szeregów, hm. Florian Marciniak, mianuje go w swym pierwszym rozkazie w 1942 r. komendantem tajnej Śląskiej Chorągwi Harcerzy (Szarych Szeregów) hm. Wojciecha Niederlińskiego. Funkcję tę pełnił druż. Wojciech do wyzwolenia. Pod koniec wojny, ostrzeżony, że gestapo trafiło na jego ślad, ucieka z Czechowic.

Po wyzwoleniu wraca do rodzinnych Lipin, reaktywuje drużynę harcerską, potem pracuje w Komendzie Śląskiej Chorągwi ZHP, zostając w lipcu 1945 r. jej komendantem. Rezygnuje w 1949 r. z pełnionej funkcji. W rok później kończy pierwszy stopień studiów ekonomicznych w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Katowicach. Stopień magistra ekonomii uzyskuje w tej samej uczelni w 1962 r. Wrócił do Związku w 1956 r. Powierzono mu obowiązki przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Składnicy Harcerskiej, później - przewodniczącego Komisji Historycznej Śląskiej Chorągwi ZHP, którą to funkcję sprawuje do dziś. Jest harcmistrzem Polski Ludowej.

Ze szkicu biograficznego opracowanego przez Józefa Grodonia („Poglądy” nr 23 z 1981 r.) przepisał i dodatkowymi informacjami udzielonymi przez W. Niederlińskiego uzupełnił - Tadeusz Czyłok.